

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

297 פ"ק 0999 תשפ"ו 106010 תשע"ח סנה ח' ט"ו 327
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: אכילה עם סכין ומזלג

השכנים ולא מצאו, כאילו שהאדמה בלעה אותה, הם נכנסו לחרדה נעלמה להם האמא מהבית. רבי יעקב המשיך בלימודו כאילו שהוא לא יודע כלל מה קרה, אבל בעל הבית ניגש לרב ואמר לו, שכבר שעה שהם מחפשים את האשה ולא מוצאים אותה. אמר לו הרב, שאשתו נמצאת בחוץ, ואם הם ייצאו מהבית הם יראו שם כלב נובח. הם יצאו החוצה ובאמת ראו שם כלב נובח, אמר לו הרב, שיקרא לה בשם שלה והיא תענה לו, קרא לכלב בשם של אשתו והיא ענתה לו, הוא עוד יותר נבהל, שאשתו נהפכה לכלבה, שאל את הרב למה קרה לה כך? אמר לו הרב שישאל אותה והיא תענה לו, הרי היא יודעת לדבר. שאל אותה והיא אמרה לו, כשאמרתי שהרב אוכל כמו כלב, מיד הרגשתי שנשמתי יוצאת מתוכי ונכנסת בתוך כלב וכך נגזר עלי לחיות עד סוף ימי.

הבעל החל לבכות לפני רבי יעקב בדמעות שלישי, אמר לו שיש לו משפחה גדולה והאשה מאד עוזרת לו, נכון שהיא חוצפנית אבל מה הוא יכול לעשות, ודאי שבעקבות מה שקרה עכשיו היא תתחנך ותשתנה. רק לאחר שהבטיחה שלעולם שוב לא תזלזל ביהודי ביטל הרב את הגזירה ממנה.

סיים רבי יעקב ואמר לה: אדם מנומס זה לא מי שאוכל עם מזלג אלא זה מי שאוכל בדרך ארץ.

בחור משייבת קול תורה הציגו לו בחורה מציריך שבשווייץ, הבעיה היא שהבחור עם הנהגותיו לא היה כל כך מתאים לבחורה אירופאית משווייץ, הוא לא היה מודע לכך והוא בא כמו כל בחור להתייעץ עם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל. רבי שלמה זלמן שהכיר טוב את הבחור וידע כי אינו מתאים לבחורה משווייץ ניסה להוריד אותו מהשידוך, אבל הבחור לא הבין מה הבעיה מה ההבדלים בכלל.

ראה רבי שלמה זלמן אויערבך שהבחור לא מבין, אז הוא אמר לו, תשמע סיפור: כשאני מגיע לכל מיני שמחות מושיבים אותי בשולחן הכבוד, מגיע המלצר עם מגש עופות בידו ושואל אותי מה אני רוצה לאכול? ואני משיב שאני מעדיף שניצל. אבל האמת היא שבבית אני רגיל לאכול עוף ואני מעדיף עוף על שניצל, אבל לא נעים לי לאכול עוף בשולחן הכבוד, כי אתה יודע איך אוכלים עוף (בחור זה כמו רבים אחרים היה אוכל עוף עם הידיים)? ולכן אתה מבין שכאשר יושבים בשולחן הכבוד אין לי ברירה ותמיד בחתונות אני נאלץ לאכול שניצל. עכשיו אני שואל אותך אם תתחנך עם בחורה משווייץ האם אתה מעוניין כל החיים לאכול רק שניצל?

אלא שבאכילת הדגים מצינו כי צדיקים הקפידו לאכלם בידיהם דייקא, כמו שכתב בספר תולדותיו של הגה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זצ"ל בספר דרכי חיים ושלוש (אות שצ"ה): והיה מדקדק לאכול את העין וגם מהראש של דגים ולא אכלן על ידי כף ועל ידי מזלג שקורין 'גאפיל', לא השתמש בשום מאכל רק באצבעותיו, ואמר הרמז, שנאמר (בראשית ט' ב') 'וּבְכֹל דָגֵי הַיָּם בְּיָדָם יִתְּנוּ'.

מעשה בכפרי אחד שיצא לעיר הגדולה, לפני יציאתו בא לבקש ברכה מהרב, שואל אותו הרב היכן כבודו מתכונן להתאכסן, השיב לו הכפרי, ב"ה אחינו בני ישראל מכניסי אורחים, אני אתארח אצל מי שיזמין אותי.

הרב שידע שלא כל יהודי מקפיד על כשרות קלה כבחמורה, הזהיר את הכפרי לבדוק היטב את הכשרות לפני שהוא מתארח.

כעבור שבועיים חוזר הכפרי לעיירה, ומספר לרב, כי ב"ה הכל הסתדר על הצד היותר טוב, שהוא התארח אצל משפחה שלכאורה אינם שומרי תורה ומצוות, הם הולכים בלי כיסוי ראש, ובבית אין מזוזות, אבל הכשרות אין מה לדבר!

מתעניין הרב: מניין לך שהם שמרו על הכשרות?

והיהודי עונה: תנוח דעתו של הרב! גם אני חששתי בהתחלה, אבל ראיתי שלצד כל סועד הניחו כף וסכין ומגרדת, מיד הבנתי שהכשרות בראש מעייניהם.

מגרדת? תמה הרב, מה זאת?

היא המצאה גאונית, חומרא של עשירים! הם חוששים שמא מישהו ירצה לגרד את גבו בשעת הסעודה ויטמא את ידיו, לפיכך הניחו לו בצידו קילשון זעיר להתחכך בו בלא שיגע בידו בבשרו. [שכן הלכה היא כנפסק בשו"ע (סימן קס"ד סעיף ב'): אדם שנגע באמצע סעודתו במקום מכוסה שבגופו, שיש בו מעט זיעה, צריך ליטול את ידיו מחדש, מפני שמגמת הנטילה לנקות ולקדש את הידיים לקראת הסעודה, וכשנגע במקום מטונף שבגופו, הפסיד את הנטילה. ואף לדעת הרשב"א הוא צריך לברך על נטילה זו, אולם כיוון שיש חולקים על כך, יטול ידיו בלא ברכה].

חשכו עיניו של הרב, הבין שהכפרי ראה מזלג לראשונה בחייו, ולא הבין מה שימוש, הבין שזו מגרדת של מחמירים, ונהנה מהמצאת הכשרות.

מסופר על רבי יעקב אבוחצירא זת"ב שהתארח אצל משפחה עשירה ומכובדת במדינת אלג'יר, הם גרו בבית מפואר בן שתי קומות, כשרבי יעקב היה מגיע אליהם הוא היה יושב עם בעל הבית בקומה התחתונה, והמשפחה היתה עולה לקומה העליונה.

ערב אחד הוצרכה בעלת הבית לקחת משהו מהקומה התחתונה, וכשהיא עברה ליד הרב, היא התפלאה לראות את הרב אוכל עם הידיים. באלג'יר היתה תרבות צרפתית, הם היו אוכלים עם מזלגות וכפות ומפיונים אצלם לא היה משנה אם האוכל כשר או לא, העיקר שיאכלו עם סכ"ם. כשהיא חזרה ועלתה לבנותיה התבטאה: החכם הזה אוכל כמו כלב, הוא אוכל עם הידיים בלי מזלג, הבנות הקשיבו לדבריה וצחקו.

כעבור דקות אחדות שמו לב הבנות שאמא שלהן נעלמה, החלו לחפש אחריה בכל הקומה ולא רואים אותה. הם ירדו למטה לשאול את אביהן אולי הוא ראה את אמא, אבל גם הוא לא ראה והחל לעזור להן לחפשה. חיפשו אותה בכל מקום אפשרי גם אצל

מסביר את הזברים הגאון רבי דפאל אהרן בן שמעון זצוק"ל דבה של מצרים בספרו נהר מצרים (הלכות מאכלות אסורות משום סכנה סעיף י"ד) בענין נטילת ידיים אמצעיים בין דגים לבשר: סכנה לאכול בשר ודגים ביחד ועל כן המנהג פשוט בבני ספרד לרחוץ ידיהם בין בשר לדגים ודלא כהרמ"א ז"ל אלא כדעת מרן ז"ל, וכן שותים מעט יין שרף או יין לקינוח הפה, ואע"פ שבדורות הללו אוכלים ע"י מזלג, עם כל זה אין לפוטרים מרחיצה זו, כי באכילת הדגים כמעט פשוט המנהג לאכלם ביד וגם האיסטניסים הרבה ממשמשיין בהם בידיים סכנת העצמות של דג, אשר הם סכנה לאדם אם יבלעם ח"ו, וע"י אכילה במזלג לא ירגיש בהם האדם כמובן, ואיתנח בהם סימנא: "ובכל דגי הים בידכם ניתנו", ומכיון שכן גם לאוכלים ע"י מזלג צריך להודיעם שירחצו ידיהם להציל עצמם מסכנה הנ"ל. עכ"ל.

וכך גם כותב הגאון רבי חיים פאלאג'י בספרו כף החיים (סימן כ"ד אות ס"ג) בענין אדם המיטב בין כאלה שאוכלים במזלגות, אל לו לשנות ולאכול בידיים מלבד בדגים אם הוא יודע שקשה לו עם הוצאת העצמות, וזה לשונו: גם יזהר דאם כל המסובין אוכלין במזלג, לא יאכל הוא בידו כשסומך אצל אחרים, אפילו דקשה לו שלא הורגל, זולת דגים אם מתיירא שלא יוכל לברר אוכל. עכ"ל.

ונראה לומר טעם חדש מדוע הקפידו לאכול דגים עם ידיים, שמצינו כי הצדיקים מתגלגלים בדגים (ילקוט ראובני פרשת בהקלותך, אור החיים הקדוש פרשת בראשית א', כ"ו), ולכן אין שחיטה אצל הדגים שלא לגרום צער השחיטה לצדיק. לכן גם אין מן הראוי לנעוץ בו מזלג ולחתוך אותו עם סכין, שנראה כמזלזל בצדיק המגולגל בדג.

והנה בדורות האחרונים נתקבל מאוד לאכול בכף סכין ומזלג, עד כדי כך שכותב היעב"ץ בספרו מור וקציעה (סימן קפ"א) שבימינו לא קיימת ההלכה של מים אחרונים חובה: אבל טעם אחר יש לי לחלק בין זמנם לזמנינו, כי הם היו נוהגים לאכול באצבעותיהם בלי כף ומזלג, כהאי גוונא הוא דחובה היא משום דנפיש זוהמא, משום הכי אחמירו בה. מה שאין כן אנו במדינה זו שדרכנו לאכול בכפות ומזלגות, ואין אנו אווזין התבשיל בידיים על פי הרוב, מסתברא דלא צריך נטילה, אפילו לדעת בעלי הקבלה דמידי הוא טעמא אלא משום זוהמא. מיהו אם אינו נזהר שלא ליגע בתבשיל אלא על ידי דבר אחר, ודאי אינו צריך ליטול לעולם. אבל מי שברי לו שלא נגע, פשיטא לי שאין מקום לנטילה זו כל עיקר.

ואפשר מפני כך, נשים שלנו האסטניסיות, אין נוהגות בנטילת ידיים אחרונים. אך אותו שאין זהירות לאכול בכף ומגרפה, ואין ידהו נקיות, ודאי גם הנה חייבות בנטילת ידיים אחרונים כמו אנשים בלי שום הפרש, וצריך להודיען. עכ"ל (אולם הרב פתח הדבר והגאון רבי יצחק פאלאג'י בספרו יפה ללב אחר שהביא את דברי היעב"ץ חלקו עליו, שאין שום מקום להקל בימינו אף שאוכלים עם סכין ומזלג, ועדיין חובה היא ליטול מים אחרונים).

ונראה כי הלכה היא המחייבת את האדם לאכול עם כף ומזלג כפי שהביא הגאון רבי יצחק פאלאג'י בספרו יפה ללב (י"ד סימן קט"ז אות כ"ה) בענין פסק השו"ע שאין לאכול בידיים מזוהמות משום איסור "בל תשקצו", וכך כתב וז"ל: ובכלל זה אזהרה שמענו, שלא לאכול בידיים בלתי כף ומזלג, דאם אוכל בידו ממש הוה ליה אוכל בידיים מזוהמות, כל שכן תלמיד חכם כי לכל דבר נקי יהיה שלא יתבזה בעיני הבריות. עכ"ל.

ונראה להסביר ענין האכילה בכף ובמזלג, שכן תאוות האכילה גרועה היא מאוד, וכמאמר הכתוב: "צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר".

ואומרת הגמרא במסכת פסחים (ט:): תנו רבנן, כל תלמיד חכם המרבה סעודתו בכל מקום, סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גוזליו, ותלמודו משתכח ממנו ומחלוקות רבות באות עליו, ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם רבו ושם אביו, וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות.

הרי לנו כי תלמיד חכם שיש בו תאוות האכילה, עלול להפסיד את כל תורתו וכבודו, כיון שתאוה זו מושכת וגוררת את האדם לשפלות גדולה מאוד. לכן ניתן לנו הכף המזלג והסכין, כדי שלא יאכל ברעבתנות, ויקח חתיכה קטנה ויאכלה ואחר כך עוד חתיכה קטנה ויאכלה, וכך ימנע מלהיגרר אחר תאוות האכילה.

ויש להביא בזה רמז: ראשי תיבות של סכין מזלג כף, הוא סמ"ך, רומז בזה לאות סמך, שהיא סגורה מכל צדדיה ורומזת על חומה ושמירה, כי תפקידם של כלים להביא את האדם להישמר לבל יגרר אחר תאוות האכילה, שכן על ידי אכילה עם כלים אלו, הוא חותך את האוכל דק דק, ואוכל בצורה מעודנת ויפה הראויה לבן מלך.

וכמו שמצינו כי האות ס' נזכרת פעם ראשונה בתורה במילה "ויסגור בשר תחתנה" שנאמר אצל האשה (בר"ר יז, ו). כי כאשר האדם נפגש מול אשה, צריך הוא להשתמש באות סמ"ך, היינו בשמירה ובהגנה לבל יגרר אחר תאוותיו. אף בעת האכילה עליו להישמר, כי תאוות האכילה דומה לתאוות נשים (עי' כתובות סה: בענין הפסוק אכלה ומחתה פיה), לכן באים כלי האכילה ומרמזים על האות סמ"ך לרמז לאוכל לבל יגרר אחר תאוות האכילה.

על פי דברינו יובנו דברי בעל הטורים על הפסוק (דברים כ"ו ד): "ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה'": טנא בגימטריא ס' רמז לביכורים א' משישים, ולכן נעלם סמ"ך בפרשת ביכורים. ע"כ.

ולדרכינו יש לומר כי נחסרה האות סמ"ך בפרשת הביכורים, כי כאשר אדם מפרש ביכורים ומקדיש לה' את פירותיו הראשונים, הוא מוכיח בזה שאינו נגרר אחר תאוות אכילתו, לכן אין צורך באות סמ"ך המשמשת למגן ושמירה לבל יגרר אחר תאוות האכילה.

עוד יבואר בזה, החת"ס בחידושו למסכת שבת (מט). הקשה, מדוע נתגלתה דמות דיוקנו של יעקב אבינו רק ליוסף ולא נתגלתה ליהודה כשנכשל עם תמר?

וביאר, כיון שעל אבני האפוד היו כתובים כל שמות השבטים עם האבות הקדושים, וצריכים להיכתב על האבנים כל כ"ב האותיות והאות סמ"ך היתה רק אצל יוסף, ואם היה נכשל, היו נפגמים אבני האפוד שהיתה נחסרת מהם האות סמ"ך, אולם אצל יהודה יש תחליף לאותיות שלו.

ויש לומר, כי יוסף הצדיק אשר שמר על עצמו ולא נכשל עם אשת פוטיפר, בו נמצאת האות סמ"ך להעיד על יוסף אשר שמר על עצמו.

והנה כתב בעל הטורים בפרשת תרומה (כ"ה, ל"א): אין בפרשת מנורה אות סמ"ך, וכן במעשה בראשית. לומר במקום נר אין שטן ואין מזיק. ובזכות נר מצוה ותורה אור סותם פיו של שטן מלהשטין. עכ"ל.

ולדרכינו יש לומר, המנורה רומזת לתורה הקדושה. והיינו, מי שלומד תורה אינו צריך הגנה ושמירה מלהיגרר אחר תאוות נשים או תאוות האכילה. וכדברי הרמב"ם (סוף הלכות איסורי ביאה): יתירה גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד. עכ"ל.

ומובא בירושלמי (ברכות פ"א, ה"ב): אמר רבי שמעון בר יוחאי: אילו הייתי בסיני, הייתי מבקש מקודשא בריך הוא לברוא האדם בשתי פיות. ע"כ. ודקדק בזה בספר החיים (לרבינו חיים אחיו של המהר"ל מפראג, חלק פרנסה וכלכלה, פרק א'): וז"ל: והיה ראוי שיאמר אילו הייתי בשעת בריאת העולם, אבל נקט "סיני" כי משעת מתן תורה ואילך לא היה ראוי שיעבור ממאכל ומשתה דרך הפה הקדוש שנתייחד לקדושת דברי תורה, ויהיה ראוי מסיני ואילך שיהא לו לאדם פה מיוחד לתורה לבד ולאכילה ושתייה לבד, שלא יהא כמעביר סילון של מים סרוחים דרך פתח קדש הקדשים. אבל רצה הקב"ה שיהא מוצא אחד לשניהם, כדי שיהא הפה שעוסק באכילה הוא הפה שידבר בדברי תורה בשעת אכילה. עכ"ל.

ולפי דרכינו יש לומר, שהקב"ה בכל זאת ברא פה אחד, כדי שהפה בו לומד תורה הוא גם יאכל בו. כדי להורות, שמי שעוסק בתורה אינו נגרר אחר תאוות האכילה.

במסכת נדרים (מט:): אנו מוצאים שני סיפורים בהם עוסקת הגמרא סביב הנושא של אכילה באמצעות האצבעות, ושניהם אמורים סביב אכילת דייסה מאכל של חטים מבושלים.

הסיפור הראשון רבה בר רב הונא ראה את אביו רב הונא כשהוא אוכל באצבעותיו מתוך קערת דייסה. שאל רבה את אביו: מפני מה אתה אוכל בידך? ענה רב הונא לבנו, שכן כך אמר רב דייסה הנאכלת באצבע מתוקה היא וכל שכן אם היא נאכלת בשתי אצבעות, וכל שכן אם היא נאכלת בשלש אצבעות.

עוד מוסיפה הגמרא ומספרת סיפור נוסף רבי יוסי ורבי יהודה היו אוכלים יחד מתוך קערת דייסה אחד היה אוכל את הדייסה באצבעותיו ואילו משנהו היה אוכל באמצעות הוצא שזו קליפת עץ ששימשה ככף. טען האוכל ב'הוצא' לאוכל באצבעותיו כי האכילה באצבעות היא כמי שמאכילתו צואה, שכן העפרורית שבין הצפורן לבשר הרי היא צואה ולכלוך וכשהאוכל מכניס את אצבעותיו לקערת הדייסה הצואה נכנסת למאכל. השיבו חבירו כי האכילה ב'הוצא' היא כמי שמאכילתו את הרוק שבפיו שהרי בכל

פעם בה הוא מכנים את ה'הוצא' לפיו נזבק בה דוק ואם הוא חוזר ומכנים את ה'הוצא' לקערה הרי הוא מכנים את רוקו לקערה.

ונראה לומר, כי שני האמוראים שכל אחד אכל בצורה אחרת, באו ללמדנו על שתי כוונות שונות באכילה, האחת היא האכילה כדי שיהיה לו כח לעבדו את השי"ת וללמוד תורה, וכדברי ה"ט"ז (אבה"ע"ז סימן כ"ה סק"א): ודכותיה מצינו שכתב הרמב"ם על פסוק "בכל דרכיך דעה", דהיינו מי שאוכל ושונה ומעדן נפשו כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת השי"ת, יש לו שכר כמו שמתענה. ודברים אלו אסמכתא אקרא "שוא לכם משכימי קום וכו'", דהיינו שיש ת"ח מנדין שינה מעיניהם ועוסקים בתורה הרבה, ויש תלמידי חכמים שישינים הרבה כדי שיהיה להם כח החזק וזריזות לב לעסוק בתורה, ובאמת יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשתי שעות, ובודאי שניהם יש להם שכר בשוה. על כן אמר: "שוא לכם" - דהיינו בחנם לכם שאתם מצטערים ומשכימים בבוקר ומאחרי שבת בלילה וממעטים שנתם, זה בחנם, "כי כן יתן ה' לידידו שינה", דהיינו מי שישן הרבה כדי שיחזק מוחו בתורה, נותן לו הקב"ה חלקו בתורה כמו אותו שממעט בשינה ומצטער עצמו כי הכל הולך אחר המחשבה. עכ"ל.

ואותו אמורא שהיה אוכל עם הוצא, רומז הוא על הכוונה של אכילה לשם שמים, כדי שיהיה בכוחו לעבוד את השי"ת כראוי.

אולם יש כוונה הגבוהה מזו שמייחד ייחודים בשעת האכילה ומכוין לעלות הניצוצות הקדושים אשר נפלו בתוך המאכל לשורשן ולדחות את הפסולת (וכפי שהרחיב בזה הא"ר) הקדוש שער המצוות פרשת עקב. בן איש חי ש"א פרשת שלח. פנים יפות פרשת יתרו כ"ח. ובפרשת בראשית ג', ד'. וכתב המגן אברהם סימן ו סק"ד וז"ל: ובכוונות כתוב, דהנשמה נהנית מרוחנית המאכל והגוף נהנה מגשמיות המאכל, ומכאן קשורים זה בזה ע"י המאכל. עכ"ל. והרחבנו בזה בספרי נחלת שדה פרשת משפטים אות מ"ח. יע"ש).

והנה אצבע האדם רומזת על שמות הקודש, כפי שמצינו בעטרת זקנים (על השו"ע א"ח סימן מ"ו) וז"ל: ויש לזהר שלא לשלב האצבעות של ימין בשל שמאל, אמנם טוב להסתכל ולכוון בכל שעה באצבעות ולכוון כי עשר אצבעות הם בשני ידיים, ויכוון כי כל אצבע ואצבע מהם הוא סוד של שם אהיה במילוי יוד"ן שהוא בגימטריא אצבע ר"ל אל"ף ה"א יו"ד ה"א בגימטריא קס"ג כמנין אצבע והם סוד אצבעות. עכ"ל.

כמו כן "מאכל" בגימטריא שילוב של הוי"ה ואדנ"ת. והיינו אלו האוכלים באצבעותיהם רומזים בזה, על היחוד שהיו עושים על יד אכילתם.

ובזה נבין את דברי הגמרא: "דייסה הנאכלת באצבע מתוקה היא וכל שכן אם היא נאכלת בשתי אצבעות, וכל שכן אם היא נאכלת בשלש אצבעות".

שהגמרא במסכת חגיגה (טו.) מביאה, מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית, וראהו בן זומא ולא עמד מלפניו, אמר לו מאין ולאין בן זומא? אמר לו: צופה הייתי בין מים העליונים למים התחתונים, ואין בין זה לזה אלא שלוש אצבעות בלבד.

נמצא כי בין מים עליונים למים תחתונים יש שלש אצבעות, והאוכל באצבעותיו מרמז בזה על היחודים שעושה באכילתו, ולכן המובחר ביותר הוא האוכל בשלש אצבעותיו, כי עושה יחוד בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים.

בזה נבין הנהגתו של הרה"ק רבי משה מדרכי מלעלוב זי"ע, מימיו לא נטל ידיו לסעודתו לפני שטיהר את גופו במקווה. פעם אף התבטא: יכולני לוותר על טבילה במקווה קודם התפילה, אבל לפני האכילה מוכרח אנוכי לטבול.

נסיים כתב רבי יצחק פאלאג' בספרו יפה ללב (סימן קע"ו סק"א): שמי שמשבר תאוות האכילה זוכה לדירה נאה.

בראש חודש אלול התחלנו לומר "לדוד ה' אורי וישעי", ובתוך הפרק הזה אנו אומרים גם את תפילת דוד המלך ע"ה: "אחת שאלתי מאת ה'... שבת בבית ה' כל ימי חי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו". הפסוק הזה אומר דרשני. מצד אחד מבקש דוד המלך לשבת בבית ה' כל ימי חייו בקביעות וללא הפוגה, ורגע לאחר מכן הוא בעצם מסתפק רק "לבקר בהיכלו", בביקורים קצרים או ארוכים מדי פעם. הכיצד ייתכן כדבר הזה?

ידוע בשם מרנא החפץ חיים שאמר על מה שכתוב "אחת שאלתי", שדוד המלך עבר כידוע הרבה תהפוכות בחייו. הוא היה רועה צאן, אחיו נידו אותו, לאחר מכן היה בבית שאול המלך, בהמשך נרדף על ידו, התחבא ונדד בדרכים ושוב עלה לגדולה ונהיה מלך על ישראל, אלא שאז באו עליו קשיים חדשים בדמות אבשלום בנו, מעשה אמנון, תוכחת נתן הנביא, אדוניה בן חזיה ועוד ועוד.

טבע העולם הוא שאנשים משתוקקים בכל פעם למשהו אחר. כשאדם רועה צאן הוא מתפלל שמלאכתו תבוא לו בקלות, כשהוא מלך הוא מבקש להצליח במלכותו, ואולי גם לכבוש ארצות נוספות, כשאדם מכהן כשר צבא הוא מתפלל שיצליח במלחמותיו, וכשהוא מגדל ילדים הוא מתפלל שהם יעלו מעלה מעלה בתורה וביראה. אבל לדוד המלך היתה בקשה אחת מרכזית שאותה הוא ביקש כל ימיו חייו: "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", כך מבאר מרנא החפץ חיים, ודבריו רק מעצימים את השאלה, הרי מדובר כאן לכאורה בשתי בקשות, פעם הוא מבקש לשבת בקביעות בבית ה', ופעם הוא מסתפק רק בביקורים לסירוגין? ועל אלו מקדים דוד המלך ואומר "אחת שאלתי", כלומר שזו בקשה אחת...

מסופר על רבי יעקב יחיאל וינברג, בעל הישרידי אש"י, שכשהוא הגיע לסלבודקא בתור נער צעיר, הוא עבר את מבחן הקבלה לשיבה, ואז לקח אותו הסבא מסלבודקא, תפס בידו והוליך אותו למזרח של בית המדרש. הצביע לו הסבא על בחור שישב בצד ימין של קיר המזרח ואמר לו: "אתה רואה יקירי, זהו עילוי שלם". לאחר מכן הצביע על הבחור שישב לצדו ואמר "זהו חצי עילוי", "ההוא שם הוא שלושת רבעי עילוי, וזה על ידו רק רבע עילוי".

הסבא הסביר לו שהבחורים היותר חשובים ויותר מוצלחים עוברים קדימה לשבת על יד המזרח, ואז לקח אותו לקיר המערבי של בית המדרש, הושיב אותו בשורה האחרונה ואמר לו: "אתה יקר, שב כאן בשורה האחרונה, אבל השאיפה שלך צריכה להיות להגיע לשם, לשורה הראשונה". ואז הוסיף הסבא מסלבודקא ואמר לו: "דע לך, חייל שמתגייס לצבא מתוך שאיפה להפוך לגנרל גדול ואפילו להיות הרמטכ"ל, הוא בוודאי יהיה טוראי טוב, וישרת נאמנה את הצבא ואת המלך מתפקידו כחייל זוט. אבל אם הוא ירצה להיות טוראי טוב, ויסתפק בלהיות חייל זוט - אני מסופק מאוד אם יצליח בכך".

לפי דברים אלו אפשר להבין גם את דברי דוד המלך: "אחת שאלתי... שבת בבית ה' כל ימי חייו" - אני רוצה לשבת בבית ה' בקביעות, וכך אזכה לפחות "לבקר בהיכלו", להיות מבקר קבוע. אבל אם אשאף להיות מבקר קבוע בבית המדרש, גם את זה לא אצליח להשיג. זה הפשט גם בפסוק אחר שאמר דוד המלך ע"ה בפרק קי"ט בתהילים: "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך". מתי לא אבוש? "בהביטי אל כל מצוותיך", אם היעד שלי יהיה להספיק הכל, לא אבוש גם אם אשיג פחות מכך, אבל אם לא אביט אל כל המצוות, אם לא ארצה להשיג את הכל, מי יודע אם אצליח להשיג אפילו מעט שבמעט...

כל בחור שנכנס לשיבה בתחילת זמן אלול, צריך לבוא לשיבה עם רצון ל"שבת בבית ה' כל ימי חייו", הוא צריך לשאוף גבוה, להיות גנרל גדול, כי השאיפות לגדולות הן הבסיס ההכרחי והחיוני כדי להגיע להישגים הבסיסיים ביותר. והשאיפות הללו נכונות לא רק לבחורי ישיבה, אלא גם לאנשים בוגרים ואפילו לקשישים, שהרי בעבודת ה' אף פעם לא מאוחר מדי.

"קו השיעורים - להתענג בתענוגים"

0772618021

לשמירת שיעורים על פרשת שופטים הקש: 1,5,5

יצא דיסק שמע מספר 4 על כל השיעורים שנמסרו במוסיוף במשך שנת תשע"ח.